

Universitätsbibliothek Paderborn

Ioannis S. R. E. Cardinalis Bona Opera Omnia

Tribus Tomis comprehensa

De Divina Psalmodia, Ejusque Causis, Mysteriis, Et Disciplinis, deque variis Ritibus omnium Ecclesiarum in psallendis Divinis Officiis, Tractatus, Historicvs, Symbolicvs, Asceticvs. Sive Psallentis Ecclesiae Harmonia - Opus novum, & curiosum, ac multiplici eruditione illustratum ... Operum ...

Bona, Giovanni

Parisiis, 1678

§. VI. De Gloria Patri. Varii errores recensentur, & confutantur de Hymni hujus origine, & institutione. Quid sit Deum glorificare. Verae gloria quae sit. Inanis gloria sugillatur, laudatur humilitas.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9929

tum nefas debuit inchoare, quam cum hæreticus Imperator adversus Tyrannum decertaret. (1) Nicolaus Primus in responsione ad consulta Bulgarorum, eos hortatur exemplo Constantini, cui dictum est, *In hoc signo vinces*, ut Crucem ferant in signo militari, cum prius caudam equi portarent. Finio, si Crucem prius humiliter salutavero. Salve bona Crux, splendidior stellis, Luna micantior, rutilantior Sole, quæ tanquam vernantibus gemmis membris ornata Salvatoris, & pretioso Dei sanguine purpurata super astra Cœli felices ramos expandis. Salve lignum electum germinans vitam, fructificans jucunditatem, oleum stillans lætitiæ, balsamum sudans spiritualium deliciarum. Tu salus mundi perditæ, tu portus periclitantium, tu justitiæ norma, tu morum disciplina, tu pugnantium virtus, tu vincientium gloria, tu præmium, & corona. O Crux amabilis, & dilecta, salva nos omnes tremendo tuo signaculo munitos, ut qui te fieri voluit nostræ redemptionis primarium instrumentum, per te quoque sanctificatos ad suæ gloriæ consortium nos transferat: quatenus in hac nostra qualicumque pœnitentiæ Cruce feliciter consummati per ignominiam passionis ejus ad resurrectionis gloriam perducamur.

§. VI.

DE GLORIA PATRI.

Varij errores recensentur, & confutantur de hujus Hymni origine, & institutione. Quid sit Deum glorificare. Vera gloria quæ sit. Inanis gloria suggillatur, laudatur humilitas.

1. **M**agnus Basilius incomparabilis Ecclesiæ Doctor, qui sub Valente Imperatore floruit, (a)

1 Nicol. 1. c. 33. a Baron. ann. 371. nu. 71. & seqq.

libro de Spiritu sancto, quem in sui defensionem ad Amphilochem Iconii Episcopum scripsit, hujus versiculi: *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto*, quem Patres antiqui hymnum glorificationis vocabant, duobus locis mentionem facit. Primò, capite septimo his verbis: Proinde quod à majoribus nostris dictum est, & nos dicimus, gloriam esse communem Patri cum Filio, quapropter & glorificationis Hymnos Patri simul cum Filio offerimus. Clarius deinde, & fusius capite vigesimo septimo, professionem fidei velut initium quoddam glorificationis fecimus. Sed quid faciendum est? Nunc enim doceant nos, ne baptizemus quemadmodum accepimus, aut ne glorificemus quemadmodum credimus? Et paucis interjectis. Dictum est igitur nihil referre ad sensum, sive dicas; *Gloria Patri, & Filio cum Spiritu sancto*: sive dicas, *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto*. Magnus item Athanasius Archiepiscopus Alexandrinus, qui triginta & amplius annis ante Basilium florere cœpit, libro de Virginitate, sive de Meditatione, nonne disertis verbis hunc Hymnum commemorat? Cum, inquit, surrexeris à mensa, rursum gratias agendo trinis vicibus dicas: Misericors Dominus escam dedit timentibus se: *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto*, rursumque post peractam glorificationem preces tuas absolves. Ab hisce insignibus insignium virorum testimoniis ordiri libuit, quo plura errorum capita uno ictu rescinderem. Nam in primis lapsi sunt, qui ex (b) Theodoro, ex Sozomeneo, ex Tripartita, & clarius ex Nicephoro Flaviano Monachum Antiochenum Hymni hujus faciunt Auctorem. Cum enim Catholici imperante Constantio Patrem cum Filio pari gloria celebrarent, Ariani verò ambiguis locutionibus Filium Patre inferiorem ostendere conarentur, Flavianus (ut isti aiunt) coacta

^b Theodoret. lib. 2. Eccl. hist. c. 24. Sozom. l. 3. c. 19. Tripart. l. 4. c. 35. Niceph. Call. l. 9. cap. 24.

Monachorum caterva primus omnium clara voce cantavit? *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto*. Sed hunc Hymnum Flaviano antiquiorem esse, Athanasii & Basilii citatæ auctoritates convincunt. Errarunt & alii, qui post (c) Vvalfridum Strabonem à magna Synodo Nicæna compositum fuisse affirmant, idque Hermias (d) Sozomenus indicare videtur, cum agens de Leontio Episcopo Antiocheno ait illum, tametsi Arianus esset, eos tamen qui Hymnis fidei Concilii Nicæni consentientibus Deum laudarent, prohibere noluisse, ne populus seditionem conflaret. At vero glorificationis Hymnum non esse à Nicænis Patribus inventum (e) Baronius Ecclesiæ antiquitatis instructissimum promptuarium concludit, tum ex allato Basilii testimonio; tum quia fideles cum ab ipsis Apostolorum temporibus in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti baptizarentur, tres easdem personas jam dicto Hymno conglorificare cœperunt.

II. Sanè Ariani sicut baptismi formam, ita glorificationem corruperant, ut dicerent, *Gloria Patri per Filium in Spiritu sancto*: cum Catholici more usitato, & antiquitus tradito uterentur psallentes, *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto*. Cumque iidem Ariani ore sacrilego blasphemantes assererent fuisse tempus, quando Filius non erat cum Patre, adversus hujuscemodi sceleratam loquelam decrevit Nicæna Synodus, ut illa appendix, *Sicut erat in principio, & nunc & semper, & in secula seculorum, Amen*, ad antiquam glorificationem adjungeretur. Testatur id Concilium primum Vasense, seu Vasatense, verius Vasionense in Gallia paulò post Nicænum tempore Constantii Imperatoris sub Iulio Papa celebratum, licet ejus Canones confusi existant cum Vasionensi Secundo sub Leone Magno, hac sanctione edita. Quia non solum in Sede Apostolica, sed etiam per totum Orientem, & totam Africam, vel Italiam

c Vvalfrid, de reb. Eccles. cap. 23. d Sozomen, loco citato e Baron. an. 325.

propter hæreticorum astutiam, qua Dei Filium non semper cum Patre fuisse, sed à tempore cœpisse blasphemant, in omnibus clausulis post *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto*; Sicut erat in principio, & nunc, & semper, & in secula seculorum, Amen dicitur: etiam nos in uniuersis Ecclesiis nostris hoc ita dicendum esse decernimus. Sicut autem diximus solemnem doxologiam non fuisse à Nicæna Synodo adinventam; ita etiam asseueramus non fuisse ab ea statutum, ut in fine cuiusque Psalmi concineretur. Nam cum fuerint postea hac de re diversæ diversarum Ecclesiarum consuetudines, consentaneum est credere nullam fuisse communem uniuersalis Ecclesiæ præceptionem, à qua proculdubio nullus fidelium deviare præsumpsisset. Multi Scriptores alioquin fide dignissimi hanc legem canendæ doxologiæ in fine Psalmorum ad Damasum Papam referunt, à quo de hac re editam sanctionem aiunt Divo Hieronymo suadente, & procurante. Decepti sunt isti ob Epistolam Hieronymi ad Damasum, quæ habetur primo tomo Conciliorum in rebus Damasi, in qua hæc leguntur: Precatur ergo cliens tuus, ut vox ista psallentium in sede tua Romana diu noctuque canatur, & in fine Psalmi cuiuslibet sive Matutinis, sive Vespertinis horis coniungi præcipiat Apostolatus tui ordo, *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto*, & quæ sequuntur. Decepti sunt, inquam: nam ut in calce prædictæ Epistolæ in Conciliis Colonix editis ex Baronio notatum est, ab eruditis Hieronymi res accuratius expendentibus ea tanquam adulterina, ac planè commentitia exploditur.

III. Imposturam detexit Ioannes (f) Cassianus, qui de institutis Cænobiorum differens ait: Illud etiam quod in hac Provincia vidimus, ut uno cantante in clausula Psalmi omnes astantes concinant cum clamore *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto*, nusquam per Orientem audiuimus; sed cum omnium silentio ab eo

f Cassian. lib. 2. de inst. cœnob. c. 8.

qui cantat finito Psalmo orationem succedere : hac verò glorificatione Trinitatis tantummodò solere Antiphonam terminari. Ex his verbis quis non videat nullam fidem Epistolæ prædictæ esse adhibendam ? Si Cassianus sagacissimus sacrorum rituum observator nusquam audivit gloriam post Psalmos in Oriente cantari, quomodo potuit Hieronymus, qui quinquaginta ferè annis ante Cassianum floruit, usum qui non erat in Occidentem transferre? (g) Vigilius Papa in fine omnium Psalmorum dici ab omnibus ex more *Gloria Patri* asseverat : atque etiam quorumdam reprehendit errorem, qui subducta una syllaba conjunctiva perfectum conabantur minuere vocabulum Trinitatis dicentes, *Gloria Patri, & Filio, Spiritui sancto*. Apud (h) Baronium extat Canon Narbonensis Concilii, quod celebratum fuit æra 627. anno scilicet Christi 589. centum sexaginta, & amplius annis post obitum Hieronymi : Vt in psallendis ordinibus per quemque Psalmum gloria dicatur Omnipotenti Deo, per majores verò Psalmos, prout fuerint prolixiores, pausationes fiant, & per quamque pausationem gloria Trinitatis Domino decantetur. Ex quibus omnibus colligi potest usum canendi gloriam in fine Psalmorum non tantam præ se ferre antiquitatem, quantam vulgus Scriptorum existimat. Scripsit de hoc Hymno tractatum anagogicum Joannes (i) Gerson mysticæ Theologiæ professoribus maximè utilem. Illud autem certissimum est, Hymnum glorificationis ab Apostolis compositum, à Patribus Nicænis auctum, ab universa Ecclesia receptum omni reverentia cantandum esse. Qui enim irreverenter & nimis festinanter eum pronuntiant, non Deum glorificare, sed blasphemare dicuntur. De qua re notabilis visio S. Annonis Coloniensis Archiepiscopi refertur in ejus vita lib. 2. cap. 18. apud Surium die 4. Decem-

g Vigil. Epist. 1. h Baron. an. 598. n. 311 i Gerson. tom. 3. de hymno Glor.
112.

bris. Gloria omnium Deus est, ait Hermes ille ter maximus in Pimandro, ac propterea ipsi soli debetur gloria, ut fiat quod scriptum est, (κ) *Afferte Domino gloriam, & honorem, afferte gloriam nomini ejus.* Vt verò docet (l) Fulgentius, *Quemadmodum non est aliud justificare, nisi justos facere; sic non est aliud glorificare nisi gloriosos facere: Idèd quando Deus nos glorificat, facit nos gloriosiores, facit honoratiores: ac verò cum nos ipsum glorificamus, nobis prodest, non illi. Nam quomodo eum glorificamus? Gloriosum dicendo, non faciendo. Proinde cum dixisset in Psalmo, (m) *Sacrificium laudis honorificabit me,* ne putares te aliquid præstare Deo offerendo illi sacrificium laudis, protinus addidit, *Et illic iter quo ostendam illi salutare meum.* Neque enim consistit glorificatio in novæ gloriæ adjectione ad eum qui glorificatur, sed in gloriæ jam habitæ manifestatione.*

I V. Rectè gloriam describit Romanæ eloquentiæ princeps: (n) Gloria est solida quædam res, & expressa, & non adumbrata: ea est consentiens laus bonorum, incorrupta vox benè judicantium de excellenti virtute: ea virtuti resonat tanquam imago. Quod si veritas, & stabilitas veræ gloriæ necessario attribui debent, quænam vera gloria censenda erit, nisi illa duntaxat, quæ perpetua est, & immutabilis? Quantum enim inter gloriam, & ignominiam, ait [o] Chrysostomus, tantum inter cælestem illam gloriam, & hanc humanam est differentiæ. *Vani sunt filii hominum, mendaces filii hominum in stateris, ut decipiant ipsi de vanitate in idipsum.* Et unde tibi gloria putride vermis? Nonne scriptum est (p): *Sine me nihil potestis facere; Si ergo accepisti omnia, quid gloriaris quasi non acceperis? Quare quod alienum est usurpas tibi? Soli Deo honor, & gloria,* inquit Apostolus. Et ipse Dominus per (r) Pro-

κ psalm. 28. l Fulg. l. 1. ad Monimum. m psalm. 39. n Cicero 3. Tuscul.
o Chryf. hom. 17. de Rom. psalm 61. p Ioann. 15. 5.

phetam quid dicit? *Gloriam meam alteri non dabo.* Non ergo gloriatur sapiens in sapientia, nec fortis in fortitudine, nec dives in divitiis. Omnis enim qui se exaltat humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur: Vera, & segura gloriatio est in Domino gloriari, sicut ille Dei præco nos hortatur dicens (*f*), *Qui gloriatur, in Domino gloriatur.* Quæ verba explicans speciali sermone Bernardus ait: Noverat Apostolus gloriam propriam esse Creatoris, non creaturæ: sed consideravit rationalem creaturam aded affectare gloriam, ut aut vix, aut nunquam ab hoc compesci desiderio possit, quippè quæ ad imaginem facta est Creatoris. Propterea secundum datam sibi à Deo sapientiam saluberrimum adinvenit consilium dicens: Quandoquidem persuaderi nobis non potest non gloriari, saltem qui gloriatur, in Domino gloriatur. Enimvero, ut ait [*t*] Hieronymus, si ab hominibus quæro gloriam, vitium est: si à Deo, virtus est. Hæc meminisse nos decet, cum gloriam Domino cantamus, ut juxta verbum Prophetæ (*u*) *Benedicta sit gloria Domini de loco suo*, de corde scilicet humili, & pacifico de corde mundo, & recto, quia, ut dicit Chrysostomus, cum Deum glorificamus, sed non rectè vivimus, tunc maximè in ipsum contumeliosi sumus.

§. VII.

DE ALLELVIA.

Hujus vocis præconia ex Patribus. Cur ex Hebræico in Græcum, vel Latinum idioma non sit translata. Cur certis diebus intermittatur. Cur prolixiori modulatione cante- tur. A quo primum cantari cœperit. Ejus multiplex usus. Quid Latine significet. Addita quedam ex Hebræico fonte de decem præcipuis nominibus Dei.

I. **L** Audem singularem apud eruditos invenit in explicandis divinis Officiis vir doctrina, & sancti-

f 1. Cor. 1. 31. *t* Hieron. in cap. 5. ep. ad Galat. *u* Ezech. 3. 12. Chryf. Hom. 7. ad philipp.